

Катарина Лукић Сувачки⁴¹

Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић

**Јован Базић: ДРУШТВЕНИ АСПЕКТИ ОБРАЗОВАЊА:
ПРИЛОЗИ ЗА СОЦИОЛОГИЈУ ОБРАЗОВАЊА, Институт за
политичке студије, Учитељски факултет, Београд –
Лепосавић, 2012.**

Образовање као цивилизацијску тековину треба увек посматрати и проучавати у оквиру окружења у коме се одвија. Током векова и образовање и окружење су се споро мењали, лагано али непрестано утичући једно на друго. У данашње време, интензивним процесима глобализације врше се брзе и корените друштвене промене, које, уједно, потискују традиционалне вредности и национални идентитет у циљу изградње јединственог европског простора. Реформа образовних система и промена садржаја и циљева образовања су међу основним полугама за прилагођавање националних менталитета неолибералном друштвено-економском поретку. У нашем друштву не посвећује се довољна пажња утицају који промене или недостаци у образовању имају или могу имати на промене у систему вредности. Зато је свако проучавање било ког аспекта односа образовања и друштва веома битно, јер су промене које се свакодневно дешавају изузетно важне и могу имати несагледиве последице. У том контексту, од великог је значаја и књига проф. др Јована Базића: *Друштвени аспекти образовања - прилози за социологију образовања*. Ово дело обима 248 страница, опремљено је одговарајућом научном апаратуром и функционално је подељено на три дела (Први део - *Образовање и политика*; Други део - *Болоњски процес*; и Трећи део - *Засебни огледи о друштвеним аспектима у образовању*) и сваки од њих ће бити представљен у даљем приказу.

У првом делу, *Образовање и политика*, аутор се, са социолошког аспекта, бави различитим питањима овог односа, кроз следеће тематске целине: а) Дијалектика односа образовање и политика; б) Национални идентитет у процесу политичке социјализације; в) Грађанско и национално васпитање у просветној политици Србије; и г) Грађанско васпитање и веронаука у основним школама Рашког округа. Дијалектику односа

⁴¹katarinalukicsuvacki@gmail.com

образовања и политике аутор сагледава двоструко: као утицај образовања на политику и као утицај политике на образовање. У првом случају овај однос аутор сагледава кроз процес политичке социјализације, а у другом углавном кроз просветну политику. Ови међусобни односи и утицаји не одређују се као чисти модели, већ се указује да се они преплићу мноштвом различитих садржаја и форми. Питање националног идентитета у процесу политичке социјализације, аутор одређује као једно од најважнијих питања на коме се успоставља однос између политике и образовања, јер се ово питање тиче не само стицања сазнања о заједничким карактеристикама припадника једне нације (раса, језик, религија, култура, митологија, територија) по којима се она разликује од других, већ на основу националног идентитета и појединци успостављају и развијају лични идентитет и однос према другим народима, државама и свету у целини. У томе политичка традиција, као начин преношења друштвених вредности са генерације на генерацију, има велики значај, нарочито у кризним временима. Грађанско и национално васпитање у просветној политици Србије, како аутор указује, одређени су друштвеним циљевима образовања у Србији и нормативно уређени од Устава, преко закона до наставних планова и програма. Аутор даје детаљни преглед националних и грађанских садржаја по појединим предметима који се уче у свим разредима основне школе, а потом указује да наставни садржаји у основном образовању и васпитању сами по себи нису ни национални ни грађански, иако многи од њих у себи имају уграђене вредносне и политичке чиниоце. И последња тематска целина у овом делу јесте она у којој се говори о настави грађанског васпитања и веронауке у основним школама Рашког округа. Кроз ову тематску целину изложени су резултати истраживања о овој теми, при чему аутор указује на: заступљеност наставе грађанског васпитања у односу на веронауку, утицај верске и националне припадности и живота у мултиетничкој средини на избор између ових наставних предмета, утицај нивоа образовања родитеља на избор, разлоге родитеља за одређени избор, задовољство родитеља наставом коју су изабрали, мишљење родитеља о садржајима који се обрађују и да ли је дошло до промена код деце под утицајем наставе изборних предмета. Истраживање је спроведено на територији која је посебно интересантна као мултиетничка и традиционална на репрезентативном узорку родитеља деце из прва четири разреда основне школе. Као закључке аутор изводи да је после десет година извођења наставе потребно темељно анализирати планове, програме, уџбенике, наставнике и ефекте наставе, једном речју – све чиниоце. Наставне садржаје треба стално иновирати и прилагођавати савременим кретањима, ослободити се идеолошких матрица код грађанског васпитања и претераног практиковања религијских обреда код веронауке.

У другом делу књиге, који је насловљен *Болоњски процес*, аутор се бави актуелним питањима реформе високог образовања у Србији. Овај део

чине три тематске целине: а) Болоњски процес у Србији; б) Национални и европски идентитет у Болоњском процесу; и в) Улога високог образовања у изградњи националне безбедности Србије. Процес реформе високог образовања у Србији у складу са Болоњским процесом је започет 2001. године као део великих промена у целокупном друштву. Аутор кроз тему *Болоњски процес у Србији* анализира еволуцију овог процеса, даје преглед акредитованих државних и приватних факултета и универзитета у Србији са детаљно приказаним процесом њихове акредитације, а потом указује и на ефекте ове реформе високог образовања. А о националном и европском идентитету у Болоњском процесу, аутор анализира процес реконструкције националног идентитета у циљу стварања новог, ширег, европског идентитета, који је у функцији евроинтеграцијских процеса и сагласан са начелима и потребама тржишне економије и глобализације. Питању улоге високог образовања у изградњи националне безбедности Србије, аутор посвећује велику пажњу. Он указује да се на високошколским установама, осим оним опредељеним за школовање кадрова за послове безбедности, не могу у наставним плановима и програмима наћи садржаји везани за националну безбедност. И садржаји на специјализованим студијским програмима су ускостручни и не утичу на стварање свести о националној безбедности.

И на крају у трећем делу, *Засебни огледи о друштвеним аспектима у образовању*, аутор се бави веома различитим актуелним темама односа између образовања и друштва, кроз следеће тематске целине: а) Доживотно образовање за одрживи развој; б) Информационо-комуникационе технологије у образовању; в) Уставно уређење образовања у Србији; и г) Образовни профил политичких елита у државама насталим из бивших република СФРЈ. Процес образовања за одрживи развој за аутора представља процес свеукупног и континуираног стицања мултидисциплинарног знања у породици, образовним установама, јавним, државним и друштвеним организацијама као и путем средстава масовних комуникација, који треба да траје током целог живота. Основни проблем је стварање и одржавање мотивације за такво образовање, што захтева и промену појединачне и друштвене свести о томе. Информационо – комуникационе технологије у образовању, према мишљењу аутора, имају све већи утицај, који се огледа кроз промену садржаја наставних планова и програма, промену метода и облика извођења наставе, промену улоге наставника и ученика, професионалну оријентацију ученика, повећање трошкова наставе и др., а са друге стране и у школовању кадрова који ће руковати, одржавати и даље развијати ИКТ. Кроз тему *Уставно уређење образовања у Србији*, аутор полази од тезе да свако друштво своју образовну политику дефинише у складу са владајућим системом друштвених вредности, а потом кроз целокупни систем нормативних аката. Тако је и у Републици Србији

образовни систем уређен у складу са Уставом из 2006. године, којим је прокламовано и загарантовано право на образовање. А потом, како аутор указује, да је основно образовање обавезно и бесплатно а средње бесплатно, као и да сви грађани, под једнаким условима, имају приступ високошколском образовању. Даље, аутор анализира социјалне неједнакости у образовању које извиру из Устава и његове примене, као и начин оснивања образовних институција. Посебну пажњу аутор посвећује теми *Образовни профил политичких елита у државама насталим из бивших република СФРЈ*, где је на основу истраживања дошао до врло занимљивих резултата о образовању председника држава, чланова влада и чланова парламента. Он указује да су овим државама, према резултатима истраживања, сви председници држава високо образовани и да су постигли респектабилне резултате у својим професионалним каријерама. Такође и чланови влада су високообразовани људи који имају великог искуства на различитим политичким или менаџерским пословима у привреди и државним органима. А чланови парламента немају сви високо образовање и они по својој професионалној оријентацији, радним способностима и искуству потичу из врло различитих средина. Уједно, аутор указује да у састав постојећих политичких елита све више улазе млађи стручњаци који се намећу својим образовањем и друкчијим схватањима.

Проф. др Јован Базић је у својој књизи *Друштвени аспекти образовања - прилози за социологију образовања*, на изузетно јасан и аргументован начин отворио више питања односа друштва и образовања која су недовољно обрађена у нашој науци, а нарочито непозната студентској популацији наставничких факултета. Стиче се утисак да је аутор ова питања истражио објективно и непристрасно са свих релевантних аспеката тако да је омогућио читаоцу да се упозна са резултатима истраживања и различитих анализа многобројних питања из корпуса односа између образовања и друштва. Сматрамо да је постојање оваквих радова не само изузетно корисно, него и неопходно нашој научној, образовној и друштвеној јавности како би се она информисала и подстакла да креативније сагледава и решава многа релевантна питања која се тичу образовања, посебно онима који се баве друштвеним уређењем образовања.